

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

N:r 25.

Stockholm den 23 Juni 1909.

2:a årg.

Prenumerationspris: 1/4 år . . kr. 4: 50 1/2 år . . kr. 2: 50 3/4 ,, . . ,, 3: 50 1/4 ,, . . ,, 1: 25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.	Redaktion: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Telefoner: Allm. 63 53. Riks- 122 85. — Utgifningstid hvarje torsdag.	Redaktör o. ansvarig utgivare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: Kl. 11—12. — Sthlm 1909. F. Englands Boktr.	Expedition och Annonsskontor: Mästersamuelsgatan 51, en tr. — Post- och telegrafadress: DAGNY, Stockholm.	Annonsspris: 15 öre per mm. Enkel spaltbredd 50 mm. Marginalannons under texten 15 mm:s höjd per gång 10: — Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 % 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annonns bör vara inlämnad senast måndag f. m.
---	---	--	--	---

Kvinnliga yrkesidkare i Göteborg.

IV.

Elisabeth Wærn-Bugge.

Ingen torde bestrida den stora betydelse de kemiska färgerna haft för industrien, alltsedan man i medlet af 1860-talet lyckats få färgskalan tämligen fullständig. Men det finns områden där dessa kemiska färger också gjort skada och verkat fördärfbringande, nämligen inom konsttextilen och allmogeslöjden.

Om man jämför de klara, mjuka färgerna i gamla slöjdalster, väfnader och broderier, med den giftiga prakten hos allmogens tillverkningar i våra dagar, så framstår skillnaden så stor, att den oinvigde förundrad frågar: Hvar är orsaken att söka?

Den sakkunnige svarar oss: Orsaken är att söka däri, att innan de kemiska färgerna blefvo så lätt tillgängliga i handeln, användes på landsbygden uteslutande växtfärgningen, hvarvid folkets egen fantasi skapade de vackraste och mest harmoniska färgskalor.

Det förgick knappast tjugo år efter anilinfärgernas framträdande, innan man inom textilkonsten började bittert klaga öfver dem, ty de blektes icke enast fort utan äfven fult, blefvo orena och smutsiga i färgen, då däremot de gamla färgerna alltid bibehöllo sin skönhet och karaktär, om de än förlorade något i valör. Det blå förblef alltjämt blått, om än svagare, det gula alltjämt gult, om än mildare. Och framstående auktoriteter i skilda länder voro snart eniga om att svagheterna hos de nya färgerna hotade såväl konst- som allmogeslöjdens innersta lifsnerv.

Direktören för Kunstindustrimuseet i Kristiania, H. Grosch, uttalar att den norska »tæppevævningens» förfall och allmogeslöjdens råa smaklöshet i främsta rummet måste tillskrifvas de kemiska färgernas, särskildt tjärfärgernas fördärfbringande inflytande, och han framhåller starkt såväl den konstnärliga som den

Promenaddräkter och Kappor

Vid behof af dessa artiklar rekommendera vi en mycket god mellangenre af 1:ma svenska och engelska tyger, solidt svenskt arbete efter bästa utländska modeller. OBS! Med detta goda fabriksats prisbillighet finnes ingen konkurrens.

GUSTAF HOLMBLOMS KAPPAFFÄR, NORRMALMSTORG

ekonomiska vinsten af ett återvändande till de pålitliga och harmoniska växtfärgerna. Fru Frida Hansen, den modärna norska »billedvævens» skapare, säger rent ut att hon för sin del anser de kemiska färgerna »ubrugelige i artistisk Öiemed».

Äfven i vårt land är det mångas mening, att kunna vi inte finna vägen tillbaka till växtfärgerna, så bli alla offer af ekonomisk och konstnärlig art, som gjorts för höjandet af vår textilkonst, till ingen nytta. Att rädda hvad som räddas kan af den gamla färgningstekniken har också sedan ett årtionde stått på konstslöjdens program, men det är ett svårt arbete detta. Visserligen finns ännu en ganska rik gammal litteratur i ämnet, men vissa däri uppgifna ingredienser äro ej längre att tillgå, en del plantor ha blifvit mycket sällsynta, och därtill kommer att de gamla recepten ofta äro otillförlitliga.

I Norge har man vid början af 1890-talet gripit sig an med att tillvarataga resterna af den gamla växtfärgningskunskapen, och redan år 1894 upprättade Den Norske Husflidsforening med hjälp af statsanslag ett färgeri, där uteslutande växtämnen användas. Husflidsforeningen föranstaltar också årliga kurser i växtfärgning både på landsbygden och i städerna.

Här i Sverige ha nog flera personer intresserat sig och delvis arbetat för saken, men utan några egentliga resultat. Hvad som behöfdes hos oss var liksom i Norge ett färgeri, där vår blomstrande svenska textilkonst och vår pånyttfödda svenska hemslöjd kunde fylla sitt behof af växtfärgade garner.

I september 1908 såg också ett sådant färgeri dagens ljus hos oss. Då begynte nämligen *Växtfärgsaktiebolaget* i Göteborg sin verksamhet. Den ledande kraften i detta, fru Elisabeth Wærn-Bugge, har nedlagt ett energiskt arbete, förenadt med en oändlig tålmodig uthållighet, för att få företaget till stånd. Men så är också hemslöjden hennes stora lifskärlek och växtfärgningen hennes hjärtebarn.

Elisabeth Wærn-Bugge har rikt konstnärligt påbrå. Hennes mor liksom flera af släktens medlemmar på fädernet äga stora konstnärliga anlag. Själf ägnade hon sig redan som helt ung åt akvarellmålning, men efter sin bosättning i Norge i medlet af 1890-talet åt konstindustri. Hon studerade stilistik och ornamentik för arkitekt Meyer och Joe Pinie i Kristiania och lärde att väfva norsk gobeläng hos fru Frida Hansen.

Då det emellertid med allt större tydlighet framgick hur platt omöjligt det var att komma dit man ville i gobelängväfnaden med de garner, som funnos att köpa, genomgick fru W.-B. en kurs i växtfärgning i Kristiania, och på grundvalen af denna kurs byggde hon sina fortsatta grundliga studier och långvariga experiment.

Då Föreningen Konstfliten år 1906 bildades i Göteborg, blef fru W.-B., som då återvänt till Sverige, utsedd till föreståndarinna för försälningssmagasinet. Härunder kom hon i direkt beröring med allmogen, den hon fick tjäna och hjälpa med råd och dåd, och »ingen period af mitt lif», säger fru W.-B., »har varit så rik eller gifvit mig så mycken tillfredsställelse, som då jag sålunda arbetade för den stora hemslöjdstankens genombrott i Västra Sverige».

Under denna tid hade äfven fru W.-B. att genom föredrag i Hushållningssällskapen söka utverka anslag åt Föreningen samt att å utställningar och möten väcka intresse och sprida kunskap om hemslöjdens innebörd. Dessa föredrag vunno ett sådant erkännande, att fru W.-B. sedermera blifvit engagerad som Föreningens för Svensk Hemslöjd i Stockholm föreläsare och af Hushållningssällskap, Folkhögskolor, Hemslöjdsmagasin och Föreläsningföreningar varit så anlitad, att hon endast med svårighet kunnat gå alla till mötes i fråga om föredrag.

Som emellertid för både hemslöjd och konstslöjd tillgången på bättre garn var en lifsfråga och fru W.-B. redan 1907 på grund af skiljaktig ställning till vissa principfrågor lämnat sin befattning vid Konstfliten i Göteborg, satte hon som sitt mål att få till stånd ett färgeri med växtämnen för Sverige. Ansträngningarna kröntes också, som ofvan antydts, med framgång, så att fru W.-B. jämte fröken Siri Magnus och fru Ingeborg Pripp i fjor lyckades bilda ett aktiebolag i önskad syfte. Arbetet begynte och fortsätter ännu i liten skala, ty dels måste ett företag, som startats under dessa ekonomiska kristider, operera med klen ekonomi, dels önskar man så att säga »känna sig för» och först så småningom utvidga gränserna för arbetsområdet.

Visserligen ha textilateljéerna och hemslöjdsmagasinen med glädje hälsat det nya företaget, men det beror nu till stor del och i stort sedt på det understödjande intresset hos vänner och gynnare till vår svenska hemslöjd om färgeriet skall kunna drivas med framgång. Men konstslöjd och hemslöjd — som växtfärgningen ju vill tjäna — ha genom sin stora *fosterländska betydelse* fått en så skön klang för våra öron och en så stor plats i våra hjärtan att alla farhågor helt visst äro onödiga. Och med den rika erfarenhet, den konstskicklighet och brinnande kärlek till hemslöjden och dess olika grenar, som fru W.-B. besitter, kan man vara förvissad om, att *Växtfärgsaktiebolaget* vid Skanstorget 3 i Göteborg har alla förutsättningar för att lösa de uppgifter det förelagt sig.

MARIA HOLMSTRÖM.

Kvinnornas första allmänna rösträttsmöte i Stockholm den 18 och 19 juni.

Den första mötesdagen var också den första verkligt varma sommardagen i Stockholm.

Den luftiga Tennishallen i Idrottsparken blef därför ett särdeles ange-

nämt samlingsrum, sval som den var trots värmen utanför. Den friska grönskan och vårblommorna funnos äfven därinne. Unga björkträd böjde sina toppar samman öfver talarstolen. Vackra löfgirlander slingrade sig mellan de blågula flaggdukarna, som dekorerade salens fondvägg, och guldsvifvor och narcisser fröjdade ögat öfverallt. På ena kortväggen var en originell utställning anordnad, minnen från de engelska kongressdagarna: rösträttsplakat, affischer, porträtter och karrikatyror. Vid ingången funnos bord för försäljning af rösträttslitteratur, föreningsmärken m. m., och tidningarna för dagen, Rösträtt för kvinnor och Dagny, utbjödos flitigt, den förra af unga damer med ett gult och hvitt band om armen, den senare af halfvuxna flickor med ett bredt gult band, hvarpå Dagny stod att läsa i stora svarta bokstäfver, bundet med blå rosett öfver axeln.

Mötesdeltagarna började strömma till. Välbekanta ansikten, ledarinnorna af rörelsen i hufvudstaden, kända, verksamma representanter från landsorten och andra, nya ansikten och personligheter. Förväntansfull, intresserad ifver lyste fram hos alla.

Vid bordet till vänster om talarstolen sitter landsföreningens ordförande, dr Lydia Wahlström, under hvilkens presidentskap mötet skall äga rum. Med några korta ord förklarar hon mötet öppnadt, angifvande dess enskilda karaktär, hvilket gör att inga bindande beslut kunna fattas. Däremot har det sin betydelse såsom sammanförande enskilda föreningsmedlemmar, hvilka icke äga rätt att delta i de årliga centralstyrelsemötena. Ett stärkande af samhörighetskänslan vore det utbyte mötet skulle gifva vid sidan af det intresse som ligger i det gemensamma rådpägandet.

Därefter skreds till val af presskommitté, hvilkens medlemmar kom att utgöras af fruarna Klara Lindh, Frigga Carlberg och E. Værn-Bugge samt fröknarna Wallerstedt och Vägner. Till mötets sekreterare utsågos fruarna Alma Vik och Ester Brisman.

Därefter trädde dr Alma Sundquist upp i talarstolen och höll det första föredraget för dagen: *Lika lön, lika arbete.*

Kvinnan, yttrade talarinnan, hade genom en mer och mer sig utvecklande industri fräntagits det arbete hon förut förrättat i hemmet och därigenom drivits ut i offentligt arbete. Hon har kommit in på nya arbetsområden, staten har gifvit sin sanktion åt det kvinnliga arbetet genom att anställa kvinnor i sin tjänst samt genom att gifva dem erforderliga kunskaper och utbildning. Den ekonomiska valutan, som gifves kvinnorna af staten och enskilda arbetsgifvare, motsvarar emellertid ej arbetsbördan och ansvaret. Hon får ej i fri täflan med mannen söka platser, där hon blir lika aflönad och har samma befordringsmöjligheter. Denna orättvisa, som trycker kvinnorna, inverkar äfven på själva arbetsprestationen. Förstördt nervsystem, bruten arbetshög äro en naturlig följd däraf.

Förtjänst och skicklighet böra vara det bestämmande vid tillsättandet af en tjänst, ej kön. Ur samhällets synpunkt är detta af stor vikt för att godt arbete skall kunna erhållas. Kvinnan behöver känna, att hennes arbetskraft uppskattas, detta blir en sporre för henne, hennes arbete får ej hallstämplas som mindre värdt. Hennes själfförtröstan skall väckas; parad med själfkritik är densamma alltid nödvändig för ett godt arbete. Vi måste försöka ändra de nuvarande arbetsförhållandena. Den politiska rösträtten är ett medel härtill. Först genom den kan kvinnan häfda sin ställning.

Fru Kata Dahlström talade därefter om *Arbetarkvinnornas ställning*, betonande, att de socialdemokratiska kvinnorna särskildt hade orsak att kräva politisk rösträtt, emedan samhällsörättvisorna hårdast hvilat öfver dem. Medelklassens kvinnor kunde väl känna dem, men ej på samma sätt. Bibehållandet af könsstrecket vore en raffinerad grymhet. Den österländska uppfattningen måste bort. Män och kvinnor skola arbeta tillsammans under samma betingelser. För en lycklig lösning af en mängd samhällsfrågor vore det nödvändigt att ha kvinnorna med. Skydd för barnen, moderskapsförsäkring, en rösträtt utan streck, yrkesskydd och yrkesinspektion, däribland kvinnlig sådan, ny fattigvårdslagstiftning, ålderdomsförsäkring, humanitära spörsmål, såsom släktets uppföstran, hvarvid det borde arbetas på borttagande af folk- och elementarskolor samt införande af medborgarskolor, fredsfrågan, politisk valrätt och valbarhet för kvinnor, allt detta och mera vore frågor, för hvilka de socialdemokratiska kvinnorna särskildt måste arbeta.

En kort diskussion följde på detta föredrag, hvarvid fröken S. Kruse, Karlskrona, fastslog, att alla dessa önskamål ej voro blott arbeterskeintressen utan gemensamma kvinnofrågor. Fru D:s föredrag visade just, att "öfverklasskvinnan" hade samma mål och samma intressen som arbeterskan. Fru Ruth Gustafsson höll på att arbetarekvinnan framför allt kunde kalla dessa frågor för *sina*. Öfverklassens kvinnor kunde aldrig förstå dem på samma sätt. Fru Lilly Sjödin ansåg, att man såg alla dessa frågor för mycket mot bakgrunden af genom städernas industri uppkomna förhållanden, på landet gestaltade sig mycket annorlunda. I diskussionen deltog ytterligare fröknarna Lindhagen, Bergius och Larsson.

Fröken Sigrid Kruse talade därefter i *Nykterhetsfrågan*.

Att denna fråga anses som en manfråga vore ju egentligen en komplimang åt kvinnorna. Men nu är det en *samhällsfråga*, i hvilken äfven kvinnorna borde få ha medbestämmanderätt. Det är upprörande att kvinnorna ej skola ha rätt att vara med och bestämma om en krog skall tagas bort. Tusendens och åter tusendens lycka har förstörts genom rusdryckselandet, kvinnorna bli de, som lida mest, deras hem förstöras, barnen fördärfvas. Själva ha kvinnorna stått emot frestelsen. I själva husbehofsbrännings dagar visade de en motståndskraft, hvilken man väl kan säga räddat nationen. Det är kvinnornas afhållsamhet under denna

fördärfvets tid, som folket nu lefver på. Kvinnorna ha i århundraden med böner och tårar stridt mot rusdryckseländet, först vid valurnian och i riksförsamlingen kunna de göra det med framgång. Rusdrycksfrågan är en af de stora frågor, som skola främjas genom att kvinnorna erhålla politisk medborgarrätt.

Gift kvinnas rättsliga ställning var ämnet för nästa talarinnas, fröken M. Staël von Holstein, föredrag. Talarinnan uppdrog jämförelser med andra länders äktenskapslagstiftning. Märkvärdiga bestämmelser finnas. Enligt engelsk lag t. ex. får mannen slå sin hustru, "men ej på ett våldsamt och grymt sätt". Visserligen står ej detta i den svenska lagen, men den gifta kvinnans ställning i vårt land är dock den förhållandevis sämsta. Målsmansskapet står i vägen för hustruns själfständighet. Utan dess borttagande kan inga väsentliga förbättringar åstadkommas i äktenskapslagarna. Därför är det med misstro man ser fram mot det lagförslag, som skall bli följden af 1903 års riksdagskrifvelse, hvilken uttryckligen betonar, att ingen väsentlig rubbning af grunderna för den nu gällande lagstiftningen får ske. Det är därför af stor vikt att väcka en opinion i denna fråga, något som vore en uppgift för F. K. P. R. De förnämsta önskemålen äro målsmansskapets upphäfvande samt rätt för gift kvinna att förvalta sin egendom. Och vi behöfva politisk rösträtt för att stödja våra fordringar.

En trekvartstimmes rast i förhandlingarna vidtog nu, hvarunder förfriskningar intogos i den lilla paviljongen i Idrottsparken. Mötesdeltagarna samlades därpå åter i Tennishallen för att åhöra framläggandet af *Erfarenheter i rösträttsarbetet*.

Fru Carlberg framhöll, att kvinnorna i allmänhet ej nog energiskt agiterade för sin sak. Det vore ej endast ordförandena och ledarna som skulle arbeta. Alla böra verka för saken, och kunskap och upplysning är det "Sesam öppna dig", som skall gifva kvinnorna rösträtt. Fru Tonning ansåg, att kvinnorna i allmänhet äro intresserade och vilja vara med, så fort de endast få reda på hvad saken gäller. I södra Sverige voro kvinnorna mera intresserade, i norra däremot männen intresserade för kvinnornas räknning. Agitation på landsbygden vore ett särdeles verksamt medel. Alla kvinnor måste med ur alla samhällslager. Fru Billing, Kristianstad, talade om förhållandena i Skåne, där jordmänen var ganska svårarbetad. För att nå allmogen borde föreläsningar anordnas på landsbygden. Skåneförbundet, en sammanslutning af de olika skånska föreningarna, hade bildats. Ett önskemål var att få ett rösträttsmöte förlagdt till Skåne. Samhällskurser och studiecirklar komme att af förbundet anordnas. Fru Widebeck, Strängnäs, höll ett humoristiskt anförande, däri hon bland annat påpekade att friherrinnan Åkerhielm, professorskan Söderblom, biskop Lövgren och pastor Ringius voro de, som på senaste tiden mest främjat rösträtts-saken.

Fru Ellen Hagen, Uppsala, lämnade därefter en redogörelse för Londonkongressen. Som densamma redan är i detalj bekant för Dagnys läsare, lämna vi här icke något referat af det liffulla och intressanta föredraget, hvilket hälsades med lifliga applåder.

Förmiddagens förhandlingar voro härmed avslutade. Kl. $\frac{1}{2}$ 5 intogo ett sextiototal af mötesdeltagarna middag på Anglais, hvarvid en särdeles animerad stämning rådde.

Aftonens möte, då Tennispaviljongen fylldes till sista plats, inleddes af dr Wahlström, som i ett kort tal bemötte det gjorda påståendet, att rösträttsrörelsen skulle vara på retur. Hon slutade med att uttala sin öfvertygelse att kvinnornas rättvisa sak skulle segra i en snar framtid.

Kyrkoherde K. E. Hallberg framträdde därefter och uttalade sina synpunkter angående det gamla kända slagordet: *Kvinnans verksamhetsfält är hemmet*.

Fattadt absolut och utan restriktioner, yttrade talaren, är detta slagord icke sannt; i den mån det innebär en sanning talar det ej *mot* utan *för* det kvinnliga rösträttskravet. Icke ens hemmets kvinna står i vår tid utanför samhällslifvet. Det finnes nu-

mera ingen fast gräns mellan samhället och hemmet, det offentliga lifvet griper in öfver allt. Barnen höra samhället till, skolan tar dem tidigt nog om hand, och kvinnan skulle ej ha något att säga om skollagstiftningen! Nykterhetslagstiftning, bestämmelser för värnpliktiga, äro frågor som beröra hemmets kvinnor och mödrarna. Just för att bevaka hemmets intressen behöfves kvinnan i samhällslifvet. Det vore icke en dag för tidigt att gifva den svenska kvinnan rösträtt, om man kunde gifva henne den redan i dag.

Efter det af djup öfvertygelse burna föredraget, som lifligt applåderades, afsjöng Typografiska Föreningens sångkör från läktaren "Vårt land", hvarefter redaktör von Koch beträdde talarstolen.

Hr von Koch berättade att han varit i New York, när telegrammet kom om att allmän rösträtt införts i Sverige. Öfverallt möttes han af lyckönskningar och beröm öfver att hans land hörde till föregångsländerna, som gifvit äfven kvinnorna rösträtt. Han tviflade nog på att det verkligen förhöll sig så, och snart fick ju såväl han som amerikanarne veta att med *allmän* rösträtt i Sverige hade menats allmän rösträtt för män. Och så fick han läsa riksdagsreferaten och hr Clasons uttalanden i Första kammaren. Hvad den sistnämnde där yttrat om den kvinnliga rösträttsrörelsens återgång i Amerika nagelfors af hr von Koch, som slutade med att säga, att om man ej är i tillfälle att noga kontrollera hr Clasons uppgifter och siffror, så skall man ej alls fästa sig vid dem, så oriktiga hade de visat sig vara. Han framförde direkta motsiffror och exempel. Hr von Koch slutade med att säga, att det vore på tiden, att *männen* här hemma toge hand om de manliga motståndarne mot kvinnorösträtten. I England liksom i Amerika har man slutat att betrakta den kvinnliga rösträttsfrågan som en kvinnofråga, den anses nu som en samhällsfråga. Hvad männen beträffar vore det fördelaktigt om det gamla kvinnoidealet — hälften ängel, hälften idiot — frånginges; ängeln borde behållas, men idioten utbytas mot en själfständig, tänkande kvinnan.

På de ihållande applåderna följde ännu ett sångnummer: "Jag vet ett land", hvarefter dr Gulli Petrini i ett starkt ironiskt föredrag afhandlade den kvinnliga rösträttsfrågans historia i riksdagen.

Hon inledade våra motståndare i två slag: utredningsherrarne och de principiella motståndarne. Hr Clason fick naturligtvis äfven här sitta hårdt emellan. Hans bekanta "medborgare = genus maskulinum" framkallade åter det välförtjänta, oemotståndliga löjet. Äfven dr Petrini påvisade hr Clasons otillförlitliga sifferuppgifter, här i sammanhang med debatten 1907 om kvinnans befogenhet att beklåda lärareplatser vid universitet och rörande kvinnans sjuklighet.

Det särdeles underhållande föredraget applåderades lifligt. Sedan sångkören afsjungit "Hör oss Svea", förklarades aftonens möte upplöst.

Lördagens förhandlingar inleddes kl. $\frac{1}{2}$ 10 f. m. med ett föredrag af fröken Signe Bergman om *Hur rösträttsarbetet bedrifves i England*. Vi återkomma i ett följande nummer till det särdeles intressanta föredraget, hvilket med sina sifferuppgifter belyste det kolossala arbete, som bedrifves i England. Efter detta lifligt applåderade föredrag följde fröken Wahlqvists inledning af det viktiga ämnet *Partipolitiken och kvinnornas rösträttsfråga*.

Enig, mäktig och stark, yttrade talarinnan, skall vår rörelse gå framåt, ej bunden inom ett partiprograms snäva gränser, den skall vara en brygga öfver klasshat och misstroende. Ingen enda kvinna behöfver känna sig utesluten, det är plats för alla inom den politiska neutralitetens vida ram. Men neutraliteten kräfver själfdisciplin, respekt för olika åsikter och att ändå hålla på sina egna. Upphävandet af den politiska neutraliteten vore ett dråpslag för landsföreningen, de olika föreningarna skulle falla sönder,

och äfven om de äro små, så äro de dock fyrbåkar öfver hela landet och från dem åter strömma sundhet och kraft tillbaka till centrum. Ingenting hindrar oss att fortsätta på den inslagna neutralitetens väg, och det får aldrig inom rösträttsföreningen blifva en strid om makten, men väl en täflan om att skapa lyckan.

I den därpå följande diskussionen yttrade sig först fru Ruth Gustafsson. Hon förfäktade den åsikten, att rösträttsrörelsen just förts fram genom partipolitiken. Arbetarepartiet hade först arbetat för kvinnornas sak. Hon gaf en historik öfver de socialdemokratiska kvinnornas arbete för lösningen af den kvinnliga rösträttsfrågan. Deras lösen vore nu borttagande af fattigvårdsstrecket, allt för många mödrar skulle falla på detsamma. Hvarje rösträttsförslag, som ställer dem utanför, skulle bekämpas. Hon uttalade sina sympatier för Stockholms F. K. P. R., hvars ledning hon lärt sig uppskatta och värdera.

Dr Gulli Petrini ansåg att om neutraliteten brötes, äfventyrades i hög grad rösträttsarbetet i landsorten. Rösträtt på samma villkor som männen måste vara programmet. Inga inskränkningar såsom endast för kommunalt röstberättigade kvinnor, men ej heller några utvidgade villkor, på eventuella sådana få sedan män och kvinnor arbeta gemensamt.

I diskussionen yttrade sig vidare fruarna Frigga Carlberg, Kata Dalström, och fröken Anna Lindhagen. Fröken Whitlock ansåg, att diskussionen kommit i en lycklig stund. Den klarade ut förhållandena, man förstod hvarandra bättre, och det var lättare att därefter arbeta vidare. Frågan gäller nu samarbetet med de socialdemokratiska kvinnorna. För F. K. P. R. är det enda kloka att arbeta för politisk rösträtt på samma villkor som för män, från detta program kan den icke vika. På denna punkt måste arbetarkvinnorna gå med, så länge de tillhöra föreningen. Detta är äfven det af Internationella Alliansen uppställda programmet.

Ytterligare inlägg gjordes af fruarna Widebeck, Östlund och fröken Wallerstedt. Mötet antog därpå enhälligt följande resolution:

”Behandlingen af kvinnornas rösträttsfråga vid 1909 års riksdag har tydligt ådagalagt, att motståndarne mot kvinnans rättmätiga fordran på fullt medborgarskap äro att söka inom Första kammaren. Ett utbyte af motståndare mot anhängare af den kvinnliga rösträtten inom denna kammare måste därför vara kvinnans närmaste politiska önskemål. Vi uppmana därför kvinnorna att i detta syfte energiskt och planmässigt deltaga i de stundande landstingsvalen samt i stadsfullmäktigevalen i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Gefle.”

Dr Wahlström förklarade därefter mötet avslutat och fru Frigga Carlberg framförde mötesdeltagarnas tack till ordföranden.

Efter en timmes rast samlades mötesdeltagarna vid Nybrohamnen, där en förhyrd ångare väntade på att föra gästerna ut till Saltsjöbaden. Middag hade där arrangerats på restaurangens glasverandor och afåts under en animerad stämning. Dr Wahlström höll tal för 100-årsminnet af grundlagsändringen med några humoristiska anspelningar på grundlagsändringarna 1909 och de framstående rösträttkvinnors namn, en Ann Margret Holmgrens, en Anna Whitlocks, som i framtiden skulle kunnat nämnas i samband med desamma. Fröken Anna Kleman talade för kamratskapet de olika rösträttsföreningarna emellan, och fru Augusta Tonning tackade festkommittéerna. Efter slutad måltid intogs kaffe på terrassen. Från musikestraden höllos därefter tal öfver *Kvinnans ansvar i samhället*.

Fru Ruth Gustafsson började med att se frågan från arbetarkvinnans ståndpunkt, som för barnens och släktets skull framför allt måste arbeta på att åt sig själf bevara hälsa och kraft och förbättra sina förhållanden. Arbetet på den ekonomiska frigörelsen blir därför en hufvudfråga, likaså införandet af effektiv skyddslagstiftning, en human fattigvård, borttagandet af prostitutionen samt ordnandet af arbetsskydd för barnen. Målet är den stolta och frigjorda kvinnan, som vet att hennes största uppgift är moderskapet och som därför vill fylla det under naturliga och lyckliga förhållanden.

Fru Widebeck talade om kvinnornas plikt att framför allt bearbeta opinionen. Kvinnorna ha alltid haft och ha ett stort inflytande på seden, härigenom kan mycket utträttas, ty en sed, som gått in i det allmänna medvetandet, blir af sig själf lag, som seden endast behöfver sättas på papperet för att blifva giltig. Talarinnan slutade därefter med en undran öfver hvar regeringen har sin utredning i den kvinnliga rösträttsfrågan.

Den tredje talarinnan, fröken Whitlock, framhöll huru skror af kvinnor redan starkt känna sitt medborgarsvar. Många män frukta det inflytande kvinnorna skola komma att göra gällande i samhällsangelägenheter, men kvinnornas ansvarskänsla kommer att rikta in deras intressen på andra områden än mans. Kvinnans inflytande kommer att blifva starkt känslobetoad, men däri ligger ingen fara. Kvinnorna stå moraliskt taget högt, de kunna utträtta mycket. Kvinnor ur skilda läger skola samarbeta i gemensamma intressen, som mödrar, som uppfostrinnor, de skola äfven arbeta på utjämnande af det klasshat, som är en af våra största faror. Särskildt i rösträttsrörelsen finns för kvinnor ur skilda samhällsklasser en möjlighet att mötas och räcka hvarandra systerhanden, ty alla kvinnor äro där likställda, de äro alla politisk underklass. Med att taga upp denna försyringskänsla ha de tagit på sig en del af samhällsansvaret, som är i hög grad betydelsefull. Människan först, i andra hand klassmedlemmen. Det motto, som Internationella Rösträttsalliansen antagit, är sannerligen kvinnornas motto: enighet i det väsentliga, frihet i det oväsentliga, förstående kärlek i allt.

Lifliga applåder hälsade det djupt kända och varmt framförda föredraget. Sedan dr Wahlström därpå i ett kort anförande uttalat sitt tack till talarna samt sin tro på att detta möte ytterligare stärkt entusiasmen och hängifvenheten för den gemensamma saken, anträdde återfärden till staden i den vackra sommarkvällen. Vårt första allmänna rösträttsmöte var öfver, ett varmt och väckande minne hade det säkerligen blifvit för alla deltagarna.

Hvad jag lärde af den svenska konstindustriutställningen.

Af Anna Brunne mann. — Dresden.

Direktören för Hamburgs konstindustrimuseum, Alfred Lichtwark, en af våra mest betydande kämpar för den textila konstindustriens renässans, har vid sitt besök på Stockholmsutställningen, hvars hedersgäst han var, med den honom vanliga säkerheten framhållit dess kulturellt stora betydelse: framgångsrik samverkan mellan allmogeslöjdens mest skilda element och lifligt deltagande från lekmannahåll hand i hand med de skapande konstnärerna. Ja, han kallar den insats, som gjorts af icke yrkesutöfvare frappant och visar på de förundransvärda framsteg, som textilindustrien gjort sedan 1897. Vidare er-

känner han med den honom egna skarpblicken den oerhördt värdefulla insats, som härvidlag gjorts från kvinnornas sida, i det han tillägger: utställningens mest framträdande drag är det organisatoriska arbete, som kvinnorna bedrifva för att höja den nationella konstslöjden såväl kvalitativt som kvantitativt.

Liksom Lichtwark först därefter ger sitt fulla erkännande åt utställningens ästhetiska moment, så måste äfven jag först i andra hand skänka detsamma min uppmärksamhet, väl icke emedan det står tillbaka för något annat, men emedan det är en slutpunkt, resultatet af en utveckling och icke har ett ändamål i och för sig. Det synes mig af kulturell betydelse och för samtliga de reformatoriska sträfvanena på det konstindustriella området viktigt, att det här uppträder såsom resultatet af en lång utveckling. Isynnerhet emedan det nu för tiden så ofta uppfattas som ett mål i och för sig och hos andra nationer har tagit sig så många falska uttryck, jag tänker därvid i synnerhet på den till sitt innersta väsen rotlösa lyxkonsten i Frankrike.

Helt annorlunda här i Sverige. Naturligtvis faller det ästhetiska momentet såsom mycket värdefullt särskildt i ögonen på konstvännen, hvilken besöker utställningen. Ju djupare dess verkan efter hand blir, desto mera söker han emellertid, icke nöjd blott med anblicken af de förbigående föremålen, efter orsakssammanhanget, som ligger bakom desamma framträdande, och den frågan dyker upp inom honom: huru har detta osedvanligt starka och enhetliga intryck åstadkommit, hvilket frapperar i denna textilindustri och som man så sällan påträffar vid andra utställningar.

Låta vi konstindustriella produkter från föregående kulturperioder passera revy, så finna vi ett starkt gemensamhetsdrag hos de mest olika föremål, vi bruka kalla detta stil: den individuella skaparviljans påverkan af den allmänna tidsandan. Åskådaren känner huru en mäktig riktning inom folkandan gör sig gällande i de enskilda verken, hvilka därigenom blifva ett uttryck för just folkets inre väsen och lefnadsförhållanden. Nutilldags påträffa vi emellertid nästan aldrig ett dylikt gemensamhetsdrag, och om äfven de konstnärliga krafterna inom så godt som alla nationer efter en tid af likgiltighet och splittning vid slutet af det 19:de århundradet åter rest sig och mer och mer fått en nationell prägel, så kan man dock ej spåra en dylik koncentration på det konstindustriella området, emedan samarbete med folket nästan alltid fattats.

Här i Sverige är detta samarbete förhanden, och därför gör den konstindustriella utställningen ästhetiskt taget ett så starkt intryck. Man må vara aldrig så aristokratisk i sin konstnärlige uppfattning, man kan dock aldrig förbise, att de förnämsta konstalstren, det lefvande intyget på skaparförmågan hos ett folk, ha sin rot i sociala och nationella förhållanden, i allmogekonsten och i de betingelser, ur hvilka den utvecklats sig och ännu utvecklas sig.

För den konstförståndiga åskådaren blir det snart uppenbart, att bakom den svenska konstindustrin står en kraftig och högt utvecklad allmogeslöjd — *bakom allmogeslöjden stå åter kvinnorna*. Besjälade af en energisk vilja, förenad med verkligt konstförstånd, främja de denna

konstslöjd genom att upptaga det för hemorten karakteristiska. Högt berömd är i utlandet de svenska kvinnornas sträfvan att materiellt och ideellt söka höja de olika provinsernas allmogeslöjd. Här framträder deras praktiska blick, deras af Lichtwark betonade organisatoriska förmåga. Anmärkningsvärd är vidare den fina konstnärliga takt, med hvilken de tillägna sig den gamla allmogeslöjdens skatter; en vandring genom det oförlitneliga Nordiska Muséet, hvilket ovillkorligen anbefalles främlingen som ett supplement till utställningen, visar detta ännu tydligare. Aldrig se vi den naiva folkuppfattningen intvingad i icke adekvata former, utan med den säkraste stilkänsla och försiktig beröring anpassas den efter en nyare tids anspråk. Kanhända är det ej så svårt att i detta land gå framåt i rätt riktning, då Sverige ju är i det lyckliga läget att äga en så högt utvecklad konstslöjd; taga vi emellertid andra länder som jämförelse, hvar har väl en så insiktsfull, så fint förstående insats gjorts af kvinnorna i den nationella konstindustrin, och framför allt, hvar har den varit så allmän? En välgörande glädthet och kraft framträder öfverallt, såväl inom den anspråklösare som den konstnärligt högre riktningen, en enhetlig vilja, en målmedveten insats, som åstadkommit förvånansvärda resultat. Oräkneliga kvinnliga krafter ha här varit verksamma, besjälade genom en mogen social-etisk åskådning, hvilken Ruskin, Morris och flere andra af våra sociala konstnärer-reformatorer framställa såsom ett ideal.

Den äkta allmogekonsten, betraktad från dessa reformatorers ståndpunkt, innehåller redan i sig de grundläggande ästhetiska värdena, ty säger Ruskin: "skönt är allt, som är på sin plats; intet öfverflödigt kan någonsin kallas skönt". Där folkandan får sin fria utveckling, plägar den naturliga konstnärlige instinkten för det mesta träffa det ofelbart riktiga i fråga om material och smak, och gör det äfven här i Sverige på ett särdeles framträdande sätt. Därmed äro de tänkbara förutsättningarna för en vidare utveckling af konstindustrin gifven; visar icke en blick på textilkonsten, metallindustrin, träsnideriet, att Sverige vid sidan af sin friska, ögat glädjande allmogekonst, äfven äger en öfverraskande högt utvecklad lyxkonst, som omedelbart visar tillbaka på en oafbruten utveckling ur allmogekonsten. Textilindustrin måste jag ännu en gång framför allt framhålla. Den visar en utpräglad fin känsla för form och färger, en högt utvecklad ögats kultur, till hvilken endast ett genom generationer utveckladt och utbildadt konstsinne kan nå. Äfven härvidlag visar allt hän på ett djupare ursprung än en internationell modern smakriktning. En sådan smakriktning, som väl i många fall kan framvisa ståtliga resultat, men som förblir främmande för den verkliga folkandan, verkar dock äfven här som något organiskt, framvuxet ur den nationella stammen.

Huru rika äro icke de krafter, som här framträda i glad täflan, och huru mångsidiga äro de ej till sina yttningar. Vid sidan af den friska, ur folket omedelbart utgånga skaparkraften, som vid uppgiften att stilisera den omgifvande naturen med folkandans naivitet bevarar de glada svenska färgsammansättningarna, står den i utlandet, oftast i Paris utbildade konstnärinnan, hvilken med en till

raffinemang utvecklad smak som den franska dock icke tager afstånd från den nationella, utan med ifver arbetar på dess förädling genom en förfinad uppfattning af färg-harmoni och linjeskönhet. Man blir icke trött på att studera de härliga profven på modern textilindustri och känner sig ständigt på nytt förtrollad af de af Handarbetets Vänner, Svensk konstslöjd, S. Giöbel, Licium och enskilda konstnärinnor utställda arbetena; för hvar gång upptäcker man nya skatter, prestationer, hvilka såväl i konstnärligt som tekniskt hänseende kunna stå som förebilder för alla länder. Lichtwark har ju äfven särskildt betonat, att i textilindustrien numera ett verkligt herravälde öfver tekniken uppnåtts. Svårigheter tyckas helt enkelt icke längre existera, och de mest storartade uppgifter, såsom framställandet af de omfångsrikaste gobelänger, lösas på ett glänsande sätt.

Gör sig nu med afseende på textilindustrien ett starkt gemensamhetsdrag och ett villigt och säkert anpassande af stilkänslan och den nationella smaken gällande, så är en likaså intressant som kulturellt märkvärdig företeelse att iakttaga ifrån kvinnohåll på öfriga konstindustriella om-

råden tagna initiativ: ett omedelbart sammanförande af ursunda, starkt folkegendomliga element och en modern, förfinad smakriktning. Och de båda så olikartade riktningarna framkalla icke någon disharmoni, ingen afskyvärd kompromiss, utan de åstadkomma ett egenartadt helt af förnäm skönhet. Dess rikedom på ursprunglig kraft står i samklang med den fast rotade allmogekonsten. Jag nämner här såsom belysande exempel Olga Lanners mycket originella arbeten i metall och keramik.

Att så talrika och mångsidiga krafter kunna framträda hos ett folk i glad täflan, att så många målmedvetna kvinnliga insatser göras på det konstindustriella området äro de bästa bevisen för den elementära, oförbrukade skaparkraften inom själfva allmogekonsten liksom för dess mottaglighet för högre, konstnärliga påverkningar. Snart är Sverige i det läget att för alltid kunna pränta in sin egen särskilda skrift i århundradets moderna stil eller för att tala med Lionardo da Vinci: *Ogni cosa bella mortal passa, ma non dell'arte*, (allt skönt dödligt förgår, men icke det sköna i konsten).

Änkan i Efesus.

En omöjlig dialog.

HAN (*en opolitisk ung man*): Allmän rösträtt — det begreppet äcklar mig!

HON (*aktiv medlem af F. K. P. R.*): Då bör det vara er angenämt, att det tycks dröja innan den blir införd här i landet.

HAN: Ja, gudskelof att vi inte har hunnit dit, och måtte det inte ske i min lifstid. Men jag tillstår, att jag gärna ville se gränserna lite annorlunda upplinjerade än som nu är fallet.

HON: Nå så det ville ni ändå! Där kommer vi visst öfverens. Jag dyrkar inte heller idolen allmän rösträtt, fastän omständigheterna nödgar mig att då och då uppsända en smula rökelse till den inför folket.

HAN: Jag förstår, jag förstår. Ni drömmer i ert privata inre om ett elitvälde, en andens oligarki, som er sociala själ fördömer, och det med rätta. Ni, som sätter så stort värde på politisk rösträtt, att ni förnöter ert lif med att kräfvat den, skulle blamera er svårt, om ni förmenade någon annan detta eftersträfvade goda.

HON: Och är inte det just hvad ni gör?

HAN: Jo visst, men det är ett annat kasus. Jag *har* ju privilegiet och aktar det så ringa, så jag vårdar mig inte om att bruka det. Denna situation ger mig rätt att handskas med det efter behag, i allehanda fantasiexperiment.

HON: (suckande): Ja, sådana som er har man ingen nytta af. Man får bara tacka för att ni inte ställer er i vägen.

HAN: Ånej, nertrampad vill man väl inte bli. Jag föredrar alltid att vika åt sidan och stå och titta efter processionerna, som vältrar förbi in i framtiden.

HON: Förhärdade egoist! Men jag önskar i alla fall, att lite fler karlar vore som ni, för ni är i grunden oförarglig...

HAN: Det var ledsamt att höra, men jag förlåter er, ifall ni inte menade hvad ni sa utan drefs af det äkta kvinnliga begäret att rispa med knappnålar.

HON: »Äkta kvinnliga»? Där fångade jag dig, du urgamle Adam! Och jag som nästan trodde att ni hörde hemma i tjugonde seklet.

HAN: Det var en förhastad inbillning och något mindre smickrande för mig än ni antar. Jag är inte från i går, jag är en seklernas produkt. Man har väl anor, vet jag.

HON: Ni framkallar bilden af ett väldigt stamträd, där apan klättrar från roten ända upp i högsta kronan och ut på de spädaste kvistarna.

HAN (godmodigt): Det är inte så illa att ha en ekvilibrant till stamfar...

HON: En härmningsvirtuos framför allt. Jag har ganska länge förundrat mig öfver människens friska lust från historiens gryning och intill nu att skriva af och säga efter hvarandra.

HAN: Jag vill dock minnas, att det en och annan gång har presterats något originellt från vårt håll.

HON: Visst, visst. Ni har ju uppfunnit krutet, och när ert snille exploderar, så blir det vanligtvis kvinnorna som råkar illa ut. Ert våghalsiga forskningsbegär och er titaniska hypoteslust åtnjuter så allmänt och rättvist erkännande, så det behöfver ju inte vi två uppehålla oss med att konstatera. Nej, hvad som utsägligt förvånar mig är er klippfasta barnatro på urfädernas orakelyttranden, ert sagolikt pietetsfulla fasthängande vid föreställningar, som uppstod i yrvakna hjärnor i kulturens morgonstunder. Därifrån härstammar såväl er envetna och tanklösa vana att hopslingra begreppen kvinna och kärlek som öfver hufvud allt hvad ni har att meddela om dessa bägge företeelser. Telemachos kunde utan att väcka uppseende stiga rakt ur Odyssén in i Första kammaren och deklamera, vänd åt Penelope på läktaren:

Gå nu i våningen in och dig ägna åt sysslorna dina, väfvens och sländans id, och befall tjänarinnornas skara göra sin gärning med flit, men att orda kan männerna anstå.

HAN: Numera går det ju galant för damer också, hör jag. Ni orerar som ett sammandrag af en årgång Dagny, och det låter rätt plausibelt, men tål ni vid en invändning, hvilket kvinnan inte lär göra, så vill jag i all ödmjukhet påpeka, att de gamle måhända var något klyftigare och redigare än ni i ert moderna högmod önskar medge och att vi senkomlingar i en virrig värld torde göra bäst i att lita på deras morgonkrya visdomsord, som alltjämt bekräftar sig.

HON: Ödmjukhet klär er inte och jag är förtjust i invändningar. Hvad är jag själf annat än en enda invändning mot er och ert släkte? Ni påstår, att antikens mänskor hade lättare för att öfverblicka världssammanhangen än vi och att erfarenheten fortfarande bekräftar deras utlåtanden.

HAN: Jag hör ni är van att svinga ordförandeklubban och resumera diskussionsinlägg.

HON: Liksom ni att leda diskussioner på irrvägar. Men jag släpper inte tråden. Ni har inte bemött mig med något argument, ni har bara, med en liten vridning, erkänt riktigheten af min tes om er blinda tro på de äldsta röster, som förnummits i frågan. Bekräftelserna, som ni viftar med, ligger i ingenting annat än hvarje ny generations vittnesbörd om denna tro, och dessa bekännelser har under århundradena hopat sig till den grad, att bara massan verkar med en förkrossande öfvertygelsemakt. Det finns ett mönsterexempel på denna process: »Änkan i Efesus». Känner ni den historien?

HAN: Hvafalls? Hvad för en änka? Hon med skärfven? Ack nej, ursäkta, nu minns jag; ni menar den förtjusande novellen af Petronius, en ypperlig författare, men inte just för damer... Detta mästerstycke af senklassisk konst och spiritualitet kunde Maupassant ha skrivit.

HON: Ja då, mycket lätt, och ni med, och hvem som helst efter Petronius. Denna historia, som lancerades af en ästetsnobb i kejsar Neros anlupna société, har väckt otrolig anklång ända bland de beskedligaste och mest landtligt ofördärfvade människor; den förlustade under medeltiden våra sago-hungriga nordiska förfäder och fastän ursprungsbeteckningen längesedan fallit bort, cirkulerar den genom hela den nutida kulturatmosfären. Historien är våldsamt rolig och raffineradt fyndigt hopkommen, det kan ingen bestrida; den sammanfattar i en öfverträffligt grym bild allt skaldejoller om kvinnans karaktärlöshet, sensualitet, förställning och lättfärdiga glömska. Från den efesiska matronan, som fastande och gråtande bidar döden i en öppen kista vid sidan af gemålens lik och som af en käck officer, som intränger i grafhvalvet, låter förleda sig till en liten festmåltid mellan kistorna, hvarpå hon glädtigt tågar ut i lifvet med den nye älskaren, från denna vidlyftiga dam härstammar i rätt nedstigande led den senaste skämttidningsänkan, som mellan snyftningarna sneglar ut öfver den svartkantade näsduken efter benägna spekulanter. Den efesiska matronan har gjort änkan till en stående komisk figur och änkesorg till en fars. Ni minns väl de unga och medelålders enkornas roll i moderna romaner och teaterpjäser. Alltid demimonde. En budoarparfym från grafhvalvet i Efesus sväfvar eggande omkring dem. Har det nu någonsin fallit någon in att pröfva dessa Petroniuskapelser med erfarenhetens måttstock, har någon vågat sig på att misstänka och kontrollera deras psykologiska sanning? Men öppna era klassiskt bländade ögon, och ni ska uppdaga massor af änkor, som antingen orubbligt trofast sörjer en älskad make eller i stillhet njuter befrielsen från bojer, som de aktar sig att riskera en gång till. Detta är i hvarje fall de två hufvudtyperna. Änklingen där emot, den i litteraturen så varsamt omhuldade, står inte han i verkligheten värdigt vid den efesiska matronans sida? Kan ni föreställa er »tålamodet på en graf» i manlig gestalt?

HAN: Nej, bara i en kvinnas — eller en hunds.

HON: Jag håller till godo, eftersom ni inte har något värre dräpande att anföra. Ni är för öfrigt en obehaglig mänska.

HAN (blidkad): Det låter höra sig. Nyss var jag oförarglig.

HON: Det var när vi höll på med rösträtt.

HAN: Är det inte egentligen det vi har talat om hela tiden?

HON: Jo, naturligtvis, en smula indirekt. Jag ville ge er ett prof på hur väl kvinnorna behöfver sin rösträtt till nödvärn.

HAN: Och samtidigt har ni stärkt en opolitisk yngling i hans böjelse att utöfva sin rösträtt på de fria marker, som sträcker sig utomkring politikens inhägnade mötesplatser.

HON (leende): Ja, därute har ni tillfälle att göra oss mycket ohägn.

HAN (belåten): Liksom Petronius. Tack!

(Ur Rösträtt för kvinnor.)

HUCK LEBER.

Litteratur.

Carl Eric Læstadius och hans broder Petrus. Bilder ur en norrländsk prästsläkts lif. Af Elisabeth Curtelius. Andra utvidgade upplagan. Almqvist & Wiksells Boktryckeri-A.-B. 82 sid. Pris 1,50.

Vi ha icke alltför godt om lifsbilder ur vår svenska kyrkas historia, och det är därför med glädje man hälsar hvarje vederhäftigt bidrag till denna gren af den biografiska litteraturen. Helst då, såsom här är fallet, de skildrade personerna genom karaktär och lefnadsöden kunna göra anspråk på lifligt intresse och skildringen bäres af intim kännedom om och varm kärlek till ämnet. Det är därför icke att undra på att ofvannämnda lilla skrift ådragit sig så stor uppmärksamhet, att den redan föranledt utgifvandet af en ny upplaga. Den första behandlade hufvudsakligen Carl Eric Læstadius och ägnade blott några uppgifter i förbigående åt hans mera berömda halfbröder Lars Levi och Petrus. Den senare upplagan är utökad till dubbla omfånget genom en biografi öfver Petrus Læstadius, hvilken äfven utgifvits separat. I förordet utlovas eventuellt en tredje upplaga med en skildring äfven af den tredje brodern, den berömde väckelsepredikanten och botanisten, "læstadianismens" upphof, Lars Levi L.

Carl Erik Læstadius visar oss bilden af en högt begåfvad man af sällsynt ädel karaktär. Hans uppoffrande hjältelif förflöt i själfvald undangömdhet och obemärkthet, och hvad han uträttat hör icke till de stordåd, som historien bevarar minnet af. Han öfvergaf en löftesrik framtid i Uppsala — Benjamin Höjer sökte förgäves förmå honom att ägna sitt lif åt den filosofiska vetenskapens tjänst — för att i stället bli lappmarkspräst, dels af kärlek till fosterbygden, dels för att säkrare kunna bispringa sina föräldrar, som befunno sig i mycket knappa omständigheter. Det var också i främsta rummet han, som sörjde för de båda halfbrödernas uppfostran. I åtta år vistades de i hans hus och undervisades af honom. Carl Eric L. hann aldrig längre än till att blifva komminister i Kvikkjokk och hans yttre lefnadsöden äga intet märkvärdigt, men det har sitt stora intresse att få en inblick i det sträfsamma lif en lappmarkspräst fick föra för hundra år sedan.

Den första afdelningen af boken innehåller äfven några sidor genealogiska upplysningar om de båda gamla norrländska prästsläkterna Læstadius och Noræus-Fjellström samt drag af deras lif och verksamhet. Nära förbundna med hvarandra genom vänskap och inbördes giften, bestredo medlemmar af dessa båda släkter i öfver hundra år pastoralvården i de båda lappmarkssocknarna Arjeploug och Silbojokk, och de gjorde detta på ett sätt, som tycks ha varit vida höjdt öfver den då vanliga nivån. Såväl genom

sin förtrogenhet med lappska språket som genom kunskaper och personliga egenskaper voro de i stånd att göra stora insatser i arbetet för lapparnas kristnande och höjande.

Petrus Læstadius, den yngste af bröderna, är betydligt mera känd än Carl Eric, förnämligast genom sina af trycket utgifna "Journaler" öfver missionsresorna i Lappmarken. Författarinnan låter honom ofta själf föra ordet, och hans utomordentligt liffulla, målande och humoristiska stil ger oss en god bild både af den glade, oräddade och ödmjuka mannen och af det farouppfyllda lif han förde. Under de sex år han tjänstgjorde som missionär i Piteå lappmark och de tre år han därefter var visitator i Lappmarken hann han uträtta ofantligt mycket för lappfolkets bästa både genom sitt personliga arbete bland dem och genom de betänkanden och förslag, hvarigenom han bidrog till ordnandet af kyrko- och skolförhållanden i Lappmarken och till att förbättra lapparnas ställning i rättsligt afseende. Hans korta lefnad — han dog före fyllda 40 år — rymmer så mycket af bragder och äfventyr och af fredliga stordåd, att det är väl värdt att framställas som ett eggande föredöme för ett vekligare släkte.

Boken är fint utstyrd och dess värde förhöjes af ett flertal mestadels mycket väl utförda illustrationer.

M. L. B.

Notiser.

F. K. P. R. i Göteborg har i dagarna utsändt en serie brefkort med porträtt och citat af framstående män och kvinnor, hvilka genom arbete och sympati för kvinnornas frigörelse, banat väg för rättfärdighetskrafvet: rösträtt åt kvinnorna.

Serien omfattar 12 kort, fint utförda i ljustyck, och tillhandahålles genom föreningens sekreterare, fröken Hil-dur Öijer, adr.: Göteborg. Priset pr serie utgör 1 kr.

Prof-sändning expedieras franco mot insändande af 1 kr. i postanvisning eller sparmärken.

Kvinnlig sekreterare i Fattigvårdsstyrelse. Till sekreterare i Fattigvårdsstyrelsen i Engelholm ha stadsfullmäktige, efter *enhällig* tillstyrkan af Fattigvårdsstyrelsen, förordnat änkefru Maria Krumlinde med samma löneförmåner, som förre innehaifvaren af platsen, hennes aflidne man, åtnjutit.

Föreningsmeddelanden.

Elfsborgsförbundet af F. K. P. R. har i dagarna till distriktsråd och distriktsloger af Elfsborgs läns nykterhetsorganisationer aflåtit en skrifvelse af följande lydelse:

Den likgiltighet för de sociala spörsmålen, som möter dem som arbeta för rättfärdigare samhällsförhållanden, måste i de flesta fall skrivas på okunnighetens konto. Så äfven då det gäller förståelsen af kvinnorörelsens betydelse. Nykterhetsrörelsens målsmän erkänna oförbehållsamt kvinnornas stora insats i arbetet för nykterhet och sedlighet, och man har skäl att hoppas, att kvinnornas direkta inflytande på lagstiftningen skall bli af genomgripande betydelse för nykterhetssakens framgång.

På denna grund vänder sig Elfsborgsförbundet af Föreningen för Kvinnans Politiska Rösträtt med en vädjan till distriktsråden för de olika nykterhetsorganisationerna inom länet, att de ville bistå de kämpande kvinnorna genom att vid något af sina offentliga möten bereda tillfälle för en kvinna att framhålla kvinnorörelsens betydelse för de humanitära sträfvanden, som nykterhetsfolket upptagit på sitt program.

De distriktsråd och distriktsloger, som behjarta vår anhållan, torde godhetsfullt vända sig till Förbundets sekreterare, fröken Ingrid Bergius, Vänersborg, och vill Förbundet efter anmodan anskaffa talarinna.

Trollhättan den 13 juni 1909.

För Elfsborgsförbundets Arbetsutskott.

<i>Ingrid Bergius.</i>	<i>Signe Wollter.</i>	<i>Ida Larsson.</i>
Sekreterare.	Ordförande.	Kassaförvaltare.
Vänersborg.	Trollhättan.	Öxnered.

Sprid Dagny!

Frågor och svar.

Hvar kan man prenumerera på Dagny?

I landets alla postanstalter och boklädor kan man beställa huru många ex. som helst.

Skall man alltid prenumerera å dessa ställen?

Ja, ifall man önskar endast 1, 2, 3 eller 4 ex. skall man alltid göra det.

Hvad kostar Dagny i postanstalter och boklädor?

Dagnys postprenumerations- och boklädspris är kr. 4:50 för $\frac{1}{2}$, 2:50 för $\frac{1}{4}$ och 1:25 för $\frac{1}{8}$ år.

Hvilka villkor erhålla prenumerantsamlare å Dagny?

Den, som samlar minst 5 prenumeranter, erhåller en provision af kr. 1:— för hvarje helårs-, 50 öre för hvarje halfårs- och 20 öre för hvarje kvartalsprenumerant.

Huru skall man förfara för denna provisions erhållande?

Sedan man samlat *minst* 5 prenumeranter, går man tillväga på ett af följande sätt:

- 1) *Antingen*: Genom insändandet af prenumerationsafgiften med afdrag af provisionen beställer man det behöfliga antalet ex. (hur många som helst, men *alltid minst* 5) direkt från Dagnys exp., Stockholm, som under samlarens adress i ett och samma paket sänder *alla* beställda ex. Samlaren har då att ombesörja utdelningen till de samlade prenumeranterna.
- 2) *Eller*: Man prenumererar å närmaste postkontor (*ej* annorstädes) för de samlade prenumeranterna, detta under hvars och ens adress, begär kvitto å samtliga erlagda afgifter, tillställer oss detta kvitto, då vi omgående pr postanvisning sända samlaren den stadgade provisionen.

Hvar, och till hvilket pris kan man nummervis lösa Dagny?

I städernas tidningskontor och cigarraffärer samt hos Dagnys kommissionärer i landsorten. Pris 10 öre pr nummer.

Alla skrivelser rörande expeditionen adresseras:

**DAGNYS EXPEDITION,
STOCKHOLM.**

Rösträttslitteratur:

Skrifter utgifna af Centralstyrelsen i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt:

N:o I, Till regeringen från svenska kvinnor ingifna skrivelserna i Rösträttsfrågan 1905—1906.....	—: 50
" II, Gustaf A. Aldén: Hvilka svenska kvinnor äga kommunal rösträtt? (pr 1,000 ex.)	6:—
" III, Mathilda Staël von Holstein: Målsmanskapet och kvinnans ställning inom äktenskapet enligt gällande svensk rätt	—: 50
" IV, Anna B. Wicksell: Om kommunal rösträtt för gifta kvinnor	—: 10
" V, Lydia Wahlström: Statsintresset och kvinnans rösträtt	—: 40
" VI, Partiuttalanden i kvinnornas rösträttsfråga.....	—: 25
" VII, K. A. Sheppard: Kvinnorösträtten på Nya Zeeland.....	—: 40
Ann Margret Holmgren: Strödda intryck från den Internationella kvinnorösträttskongressen i Köpenhamn.....	—: 10

Föreningens för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm flygblad:

N:o 1, Natanael Beskow: Till frågan om kvinnans politiska rösträtt	—: 05
" 2, Anna Whitlock: Bör den svenska kvinnan erhålla politisk rösträtt?	—: 10
" 3, Hilma Borelius: Hvarför är motståndet mot kvinnans politiska rösträtt oberättigadt?.....	—: 10
" 4, Lydia Wahlström: Principerna för kvinnans rösträtt	—: 10
" 5, Anna Whitlock: Hur bör den svenska kvinnan bereda sig för den politiska rösträtten?	—: 05
" 6, Lydia Wahlström: Lärdomar af den kvinnliga rösträttsrörelsen	—: 10
" 7, Några manliga inlägg i den kvinnliga rösträttsfrågan ...	—: 15
" 8, Lydia Wahlström: Högerkvinnorna och den nuvarande situationen	—: 05
" 9, Sofi Lindstedt: Hvarför böra religiöst övertygade kvinnor ansluta sig till rösträttsrörelsen	—: 05

Minneslista

Georg Stjernstedt: Den svenska kvinnans rättsliga ställning.....
(—: 75)

Gustaf A. Aldén: Svenska kvinnans kommunala rättigheter och skyldigheter	—: 10
Lydia Wahlström: Den svenska kvinnorörelsen	—: 45
Ragnhild Modin: Bröllopet på Ensillre	—: 25
Hilda Sachs: Kvinnornas rösträtt. Svar till herr Adolf Hallgren	—: 25
Anna Kleman: Kvinnans medborgarrätt	—: 25
Karl M. Lind: Kvinnornas rösträttskräf	—: —

Ofvanstående flygblad och broschyrer kunna rekvireras från F. K. P. R:s i Stockholm expedition Lästmakaregatan 6, Stockholm, som hålles öppen hvarje dag kl. 3—5 e. m. samt dessutom onsdagar kl. 7—8 e. m.

Vid rekvisition af minst 100 ex. af flygbladen n:ris 1—8 lämnas 25 proc. rabatt.

Föreningens för kvinnans politiska rösträtt i Göteborg flygblad:

N:o 1 och 2 (slutsålda)	—: —
" 3, Helen Sjöstedt: Kvinnornas frihetsvärdjan	—: 05
" 4, Frigga Carlberg: Hvarför fru Håkansson gick in i rösträttsföreningen	—: 05
" 5, Helen Sjöstedt: Den fängslade modern	—: 25
" 6, Frigga Carlberg: När begreppen klarna. Dramatisk gatell i 2 scener	—: 25

Vid rekvisition af minst 100 ex. af n:ris 3 och 4 och vid rekvisition af minst 10 ex. af n:ris 5 och 6 lämnas 20 % rabatt.

Föreningens för kvinnans politiska rösträtt i Linköping flygblad:

N:o 1, Villy Sjödin: Några intryck från kvinnosaks mötet i Kristiania	—: 06
" 2, Emy Wenström: Ett ord till kristligt intresserade kvinnor	—: 05
" 3, Jenny Wallerstedt: Några ord med anledning af kvinnornas masspetition	—: 06

Föreningens för kvinnans politiska rösträtt i Gäfle flygblad:

N:o 1, Anna Björck: Föredrag vid årsmötet den 31 januari 1906	—: —
" 2, Klara Lindh: Kvinnan i det politiska och kommunala	—: —

Föreningens för kvinnans politiska rösträtt i Landskrona flygblad:
Anna Linder: Hvarför vi begära rösträtt.....

Föreningens för kvinnans politiska rösträtt i Sundsvall flygblad: Dag, utgifven med anledning af föreningens femårsfest i december 1908.....	—: 50
---	-------

Deposition

&

Sparkassa**4 1/2 %****KÖPMANNABANKEN,
Arsenalsgatan 9,
STOCKHOLM.
Aktiekapital 3,000,000 kr.****SIGRID WÅGMAN****FOTOGRAFIATELIER****3 UPPLANDSGATAN 3**

(invid Norra Bantorget)

Grupper i det fria. Förstoringar utföras.

Förstklassigt arbete! Amatörer undervisas!

Pris fr. **Kr. 6** pr. duss.A. T. 83 03. Obs. **Hiss I.****Vårda hyn!**

med hygieniskt Crème "Amoureuse". Enda medel att få hvit, fraiche och elastisk hud. Borttager på kort tid näsrodnad, finnar, fräcknar, reformar, pormaskar, solbränna, rynkor, den rödaste hud blir vit, och innehåller densamma inga för huden skadliga beståndsdelar.

Tillhandahålles för 3 o. 5 kr. pr burk hos sjukgymnast Anna Willmark, Brahegatan 3, Allm. Tel. 213 23. Riks 123 10. Till landsorten mot postförskott.

Fackskolan
för huslig ekonomi i Uppsala.

Lärarinnekurs i matlagning och handarbete (fullständig lärarinnekurs i huslig ekonomi) börjar den 1 sept. Anmälan till inträde göres före den 1 juli.

Husmoderskurs med undervisning i matlagning, sömnad och hälsolära och närmast afsedd för flickor med högre skolbildning börjar den 1 sept. Anmälan före den 1 aug.

Specialkurs (högre husmoderskurs) i finare matlagning, klädsömnad och barnavård börjar den 21 aug. Anmälan före den 1 aug.

Praktisk yrkeskurs för utbildning af kokerskor och hushållerskor börjar den 21 aug. Anmälan före den 1 aug.

Ansökan till de **Lärarinnekurser** (endast för skolkök), som börja i jan. 1910, insändas före den 1 nov.

Tryckt program gratis och franko på begäran.

Inspektor: Professor O. Hammarsten.**Föreståndarinna:** Fröken Ida Norrby.**Högre Lärarinneseminariet vid
Stiftelsen Kjellbergsska Flickskolan**

Med anledning af Riksdagens beslut, att Statens Högre Lärarinneseminarium fortfarande skall vara treårigt, kommer det med Kjellbergsska Flickskolan förenade Seminariet att omorganiseras till ett **treårigt Högre Lärarinneseminarium.**

Till inträde i afdelning I berättigar fullständigt afgangsbetyg från 8-klassig flickskola eller genom inträdesexamen styrkta motsvarande kunskaper. Studentkor kunna vinna inträde i Seminariets näst högsta afdelning.

Ansökningar, åtföljda af betygsafskrifter, frejde- och läkarebetyg, torde före 1 sept. insändas till Seminariets föreståndarinna, Södra Vägen 23, Göteborg.

Göteborg den 1 juni 1909.
(Nord. AB. 40674)

STYRELSEN.

Kvinnliga Juridiska Byrån, Wallingatan 12.

Kontorstid kl. 1/2, 10—4. Utför alla slags juridiska uppdrag. A. T. 18336.

**Sprid
Dagny!****Hemskolan Benninge
Strängnäs.**

Undervisning i allt till ett hems vård nödvändigt. 5 mån. kurs. Härligt läge. 3:dje kursen 20 juli —20 dec. 1909.

Vidare upplysningar, prospekt och referenser lämnas af

Fröken Eva Sack,
adress som ofvan.

Bomullsklädnings i afpassade bitar, 8 mtr. äkta färg, vackra randiga eller rutiga mönster, erhålles till 2,85 st., d:o bättre qualite, extra fina mönster till 3,20 st. Otto Oskarson, Gamla Kungsholmsbrog. 23 A, Stockholm.

**Rodenstamska
Slöjd- och Hushållsskolan**

Hudiksvall.

Husmoderskurs. Skolköklärarinnekurs. Slöjdlärarinnekurs. Hemslöjds- och Växtfärgningskurs.

Hygieniska Skodon

tillverkas för Herrar, Damer o. Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

Allt arbete utföres noggrant och af bästa material.

P. Gust. Pettersson.
52 Drottninggatan 52.

**Kvinnliga
arbetsområden.**

Utbildningskurser m. m. Muntliga och skriftliga upplysningar genom **Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå,**
54 Drottninggatan.

Fem praktiska äfventyrsböcker för barn och ungdom.

Tsarens kurir. Berättelse för barn och ungdom. Fritt efter **Jules Verne** af **Alfred Smedberg.** 352 sidor med 47 illustrationer af **Karl Aspelin.** Kartonnerad. Pris 75 öre.

Parzival. En riddarsaga från medeltiden. Bearbetning af **Hugo Gyllander.** 259 sidor. Med 45 illustrationer af **Ingeborg Uddén.** Kartonnerad. Pris 75 öre.

Sagogrottan i Sagoskogen. En samling sagor af **Harald Östenson.** 303 sid., 50 illustrationer. Kartonnerad. Pris 75 öre.

Den hemlighetsfulla ön. Berättelse för barn och ungdom. Fritt efter **Jules Verne** af **Alfred Smedberg.** 312 sidor, 44 illustrationer af **Brita Ellström.** Kartonnerad. Pris 75 öre.

Hjälten bland hjältar skildrade för barn och ungdom af **Marie Louise Gagnier.** 304 sidor, 33 illustrationer af **Edv. Berggren.** Kartonnerad. Pris 75 öre.

Erhålles i hvarje bokhandel eller direkt från **Folkskolans Barntidnings Förlag, Stockholm.** (Stina Quint.)

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstel. 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelg. 25.

Rikstel. 68 98.

Allm. tel. 82 11.

Innehållsförteckning.

Dagens nummer innehåller:

Kvinnliga yrkesidkare i Göteborg. IV. Elisabeth Værn-Bugge.
Af *Maria Holmström.*

Kvinnornas första allmänna rösträttsmöte i Stockholm den
18 och 19 juni.

Hvad jag lärde af Konstindustriutställningen i Stockholm.
Af *Anna Brunnemann.*

Änkan i Efesus. Af *Huck Leber.*

Elisabeth Curtelius: Carl Eric Læstadius och hans broder
Petrus. Rec. af *M. L. B.*

Notiser.

Föreningsmeddelanden.

**Prenumeration å Dagny sker å närmaste postanstalt
eller bokhandel.**